

ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΤΟΥ ΦΑΛΗΡΙΚΟΥ ΟΡΜΟΥ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟΥ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ.

ΦΟΡΕΑΣ ΑΝΑΘΕΣΗΣ: ΜΕΛΕΤΗΤΕΣ:

ΥΠΕΧΩΔΕ/ΓΓΔΕ/ΕΥΔΕ-ΟΕ 2004

Συμπράττοντα γραφεία μελετών:

- Θύμιος Παπαγιάννης και Συνεργάτες ΑΕΜ
- Reichen & Robert
- DENCΟ – Σύμβουλοι Μηχανικοί ΕΠΕ
- Δημήτρης Μπαϊρακτάρης και Συνεργάτες, Γραφείο Τεχνικών Μελετών ΕΠΕ
- ΤΕΚΕΜ ΕΠΕ
- Εξάρχου Νικολόπουλος Μπενσασσών, Σύμβουλοι Μηχανικοί ΕΠΕ
- Φραντζεσκάκης Ιωάννης, πολιτικός μηχανικός - συγκωνωσιολόγος
- Ingenieurs et Paysages
- Συγγρός Ιωάννης, τοπογράφος μηχανικός
- ΚΑΣΤΩΡ ΕΠΕ – Ελληνική Εταιρεία Ερευνών Υπεδάφους
- ΔΡΟΜΟΣ Αστική Εταιρεία Μελετών

Το Γραφείο **Θύμιος Παπαγιάννης και Συνεργάτες ΑΕΜ** είχε την ευθύνη της πολεοδομικής μελέτης, του αρχιτεκτονικού σχεδιασμού των κτιριακών εγκαταστάσεων, τμήματος της στατικής μελέτης των κτιρίων, καθώς και του γενικού συντονισμού του έργου.

Ομάδα μελέτης:	αρχιτέκτονες –πολεοδόμοι:	Θ. Παπαγιάννης Ρ. Κλουτσινιώτη Ι. Μπαϊμπάς
	αρχιτέκτονες – εταίροι:	Μ. Κουτσουνά Η. Νανοπούλου Ε. Νικητάκη Θ. Παπαγιάννης Μ. Σγουρίδου Σ. Χριστόπουλος
	αρχιτέκτων αρχιτέκτων – συνεργάτης:	Ι. Μπαϊμπάς Α. Κερασώτης
	αρχιτέκτονες – συνεργάτες:	Q. Bertrand St. Estacchini Ε. Ηλιοπούλου Α. Παγώνης Ρ. Petrovic Δ. Σγάλα Η. Σταυράκογλου
	πολιτικοί μηχανικοί - εταίροι:	Κ. Ζαχαράτος Α. Μαλτέζης Π. Παναγιωτόπουλος
	πολιτικοί μηχανικοί - συνεργάτες:	Κ. Γιούλη Α. Ζαχαράτου Β. Κιζήλου
	συντονιστική και γραμματειακή υποστήριξη :	
- σύμβουλοι στο σχεδιασμό των αθλητικών εγκαταστάσεων Beach Volley: το γραφείο της Αυστραλίας :		Robin Dyke
- σύμβουλοι στο σχεδιασμό των αθλητικών εγκαταστάσεων Handball, Tae Kwon Do και Boxing :		Sport Concept και SOM (Λονδίνο)

ΣΥΝΤΟΜΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Η περιοχή του Φαληρικού Όρμου αποτελεί ήδη από την αρχαιότητα την ιστορική και φυσική διέξοδο της πόλης προς τη θάλασσα, στην οποία αναπτύχθηκε το πρώτο λιμάνι της πόλης, πριν την ανάπτυξη του λιμανιού του Πειραιά.

Η συνεχής αυτή σχέση διεκόπη την δεκαετία του 1970, όταν κατασκευάστηκε η παραλιακή ελεύθερη λεωφόρος, ενώ πραγματοποιούνταν συγχρόνως μεγάλης κλίμακας επιχωματώσεις στα νότια της τότε ακτογραμμής.

Με την ευκαιρία της προσωρινής χρήσης της ζώνης αυτής κατά τους Ολυμπιακούς αγώνες του 2004, η πολιτεία αποφάσισε την ριζική ανάπλαση της περιοχής που σηματοδοτεί μια θετική προσέγγιση μητροπολιτικής εμβέλειας.

Ευρύτεροι στόχοι του Προγράμματος Ανάπλασης του Φαληρικού Όρμου

- η διασφάλιση του κοινόχρηστου υπερτοπικού και δημόσιου χαρακτήρα του χώρου,
- καθώς και το άνοιγμα, εκ νέου, της πόλης προς τη θάλασσα αποτελέσαν τους κύριους στόχους του επιδιωκόμενου σχεδιασμού.

Η επιτυχία ενός τέτοιου προγράμματος απαιτήσε:

- την αποκατάσταση της φυσικής σχέσης ανάμεσα στην πόλη και τη θάλασσα, καθώς και τη μείωση των επιπτώσεων των υφιστάμενων και των προβλεπόμενων οδικών υποδομών,
- την κατάλληλη αντιμετώπιση της χερσαίας και της θαλάσσιας υδραυλικής, απαραίτητη για την αντιπλημμυρική προστασία των νότιων περιοχών κατοικίας, Καλλιθέας και Μοσχάτου.

Τα μέτρα για την επίτευξη αυτών των στόχων (που αποφασίστηκε να πραγματοποιηθούν στη Μετά-Ολυμπιακή Φάση του Προγράμματος) συνίστανται:

- στην απομάκρυνση του σημερινού υπερυψωμένου αυτοκινητόδρομου, ο οποίος απομονώνει τις παραλιακές περιοχές και στη μεταφορά του σε νέα θέση, σε όρυγμα, επιτρέποντας έτσι «ισόπεδες» διαβάσεις από την πόλη προς τη θάλασσα και
- στην αντιπλημμυρική προστασία των γειτονικών περιοχών, με την κατασκευή δικτύου καναλιών, εκ των οποίων το μεγαλύτερο και παράλληλο προς την παλαιότερη ακτογραμμή, κατασκευάζεται σε νότια θέση ως προ την παλαιά λεωφόρο Ποσειδώνος, αποκαθιστώντας με αυτόν τον τρόπο την ιστορική θέση της θάλασσας.

Σχέδιο γενικής διάταξης. Ολυμπιακή Φάση.

1. Μελλοντικό οικολογικό πάρκο
2. Μελλοντικές ήπιες αθλητικές εγκαταστάσεις
3. Ολυμπιακές αθλητικές εγκαταστάσεις Beach Volley (κεντρικό και δευτερεύον γήπεδο, υποστηρικτικές εγκαταστάσεις)
4. Ναυταθλητικό κέντρο
5. Κέντρο υποδοχής – Πλατεία νερού
6. Γυμναστήριο Tae Kwon Do – Χειροσφαίρισης

Σχέδιο γενικής διάταξης. Μετά-Ολυμπιακή Φάση.

1. Οικολογικό πάρκο
2. Υπαίθριες αθλητικές εγκαταστάσεις
3. Αμφιθέατρο πολλαπλών χρήσεων και υπαίθριες αθλητικές εγκαταστάσεις
4. Ναυταθλητικό κέντρο
5. Κέντρο υποδοχής – Πλατεία νερού
6. Γυμναστήρια πολλαπλών χρήσεων και πάρκο αναψυχής

Κύρια προβληματική του όλου σχεδιασμού αποτέλεσε η προσπάθεια ώστε οι παρεμβάσεις δομικού χαρακτήρα που μελετώνται (και θα κατασκευαστούν ως το 2004):

1. να συνθέτουν χωρικά σύνολα και να είναι πολεοδομικά και αρχιτεκτονικά ολοκληρωμένες, ώστε κατά τη διάρκεια των αγώνων να δημιουργούν την αίσθηση διαμορφωμένου τοπίου,
2. να είναι συγχρόνως και κατά το δυνατόν οριστικές και μόνιμες, δημιουργώντας λειτουργικές και απρόσκοπτες συνθήκες για το πέραςμα από την Ολυμπιακή στην Μετα-Ολυμπιακή Φάση.

Σε αυτήν την αντίληψη εντάσσονται:

οι προβλέψεις για την κατασκευή από την πρώτη φάση του συνολικού παραλιακού μετώπου, από τις εκβολές του Κηφισού έως την περιοχή του προβλεπόμενου Ναυτικού Μουσείου, στο Δέλτα,

- η οριστική κατασκευή του αστικού τροchioδρόμου (τραμ),
- η πρόβλεψη για οριστική κατασκευή της Εσπλανάδας – της πλατείας οδού πεζών-, που επιτρέπει:
 - τη γεφύρωση της παραλιακής λεωφόρου Ποσειδώνος και τη σύνδεση της πόλης με τη θάλασσα
 - στη συνέχεια, τη γεφύρωση του χώρου που θα καταληφθεί από τη μετατόπιση του κόμβου και της οδικής αρτηρίας,
- η ενσωμάτωση, κατά την Ολυμπιακή Φάση, του χώρου του Ιπποδρόμου στο Πρόγραμμα Ανάπτυξης και η λειτουργική χρήση του, ώστε η παραλιακή ζώνη να χρησιμοποιείται πεζή, από τους θεατές,
- η πρόβλεψη για τη δημιουργία της Πλατείας Νερού που ανοίγεται μπροστά από την Εσπλανάδα για την κατασκευή του Κεντρικού κτιρίου Υποδοχής και Πληροφόρησης καθώς και των εγκαταστάσεων της Μαρίνας, ένα μοναδικό πόλο έλξης,
- η πρόβλεψη για την οριστική κατασκευή του σημαντικού μήκους γραμμικού κτιρίου, που ξεκινάει από την Εσπλανάδα και καταλήγει δυτικά της κοίτης του Ιλισού.
Το κτίριο αποτελεί:
 - τον κεντρικό συνδετήριο ιστό όλων των κτιριακών εγκαταστάσεων της προτεινόμενης ανάπτυξης,
 - την λειτουργική σύνδεση με την Πόλη, αφού στη στάθμη του δώματός του εξασφαλίζονται αφενός οι εγκάρσιες συνδέσεις με το τοπικό οδικό δίκτυο και αφετέρου η σύνδεση με την Εσπλανάδα και μέσω αυτής, ευρύτερα με την πόλη,
 - το διαμορφωμένο περίπατο στη στάθμη +7,75, με κατάλληλες ζώνες καθιστικών και ανάπαυσης, απ' όπου θα εξασφαλίζεται σε επιλεγμένες θέσεις η κάθοδος προς το πάρκο και τους χώρους αναψυχής και άθλησης,
 - το συνδετικό μορφολογικό στοιχείο μεταξύ των κτιριακών συγκροτημάτων κάθε λειτουργικής ενότητας,
- η δημιουργία δύο διακριτών λειτουργικά και από πλευράς ασφαλείας προσβάσεων Ολυμπιακών ενότητων, εκείνης του Beach Volley δυτικά της Εσπλανάδας και εκείνης του Handball ανατολικά της Εσπλανάδας,
- η ενιαία χάραξη κτιριακών συνόλων και διαμορφώσεων περιβάλλοντος χώρου, ώστε το σύνολο των προτεινόμενων παρεμβάσεων και υπακούει σε μία ενιαία γεωμετρία, εξασφαλίζοντας συνοχή και αρμονία στο χώρο μεταξύ φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος,
- η πρόσβαση σε όλους τους χώρους και σε όλα τα επίπεδα, από άτομα με ειδικές ανάγκες, μέσω διαμορφώσεων επιπέδων, ραμπών και γεφυρών.

Η Εσπλανάδα, η Πλατεία Νερού, το Κεντρικό Κτίριο Υποδοχής και Πληροφόρησης και το Κλειστό Γυμναστήριο Χειροσφαίρισης και Tae Kwon Do.

Οι εγκαταστάσεις του Beach Volley, η Ναυταθλητική Μαρίνα, η μεταφορά της λεωφόρου ταχείας κυκλοφορίας και η κατασκευή καναλιού. Στο βάθος η Εσπλανάδα και το Κλειστό Γυμναστήριο Χειροσφαίρισης και Tae Kwon Do.

Οι αθλητικές εγκαταστάσεις Beach Volley. Στο βάθος η Ναυταθλητική Μαρίνα, Η Εσπλανάδα και το Κλειστό Γυμναστήριο Χειροσφαίρισης και Tae Kwon Do.

Οι βασικές επιδιώξεις του αρχιτεκτονικού σχεδιασμού, που καθορίζουν τόσο μορφολογικά τα κτιριακά συγκροτήματα όσο και κατασκευαστικά, συνοψίζονται στα εξής:

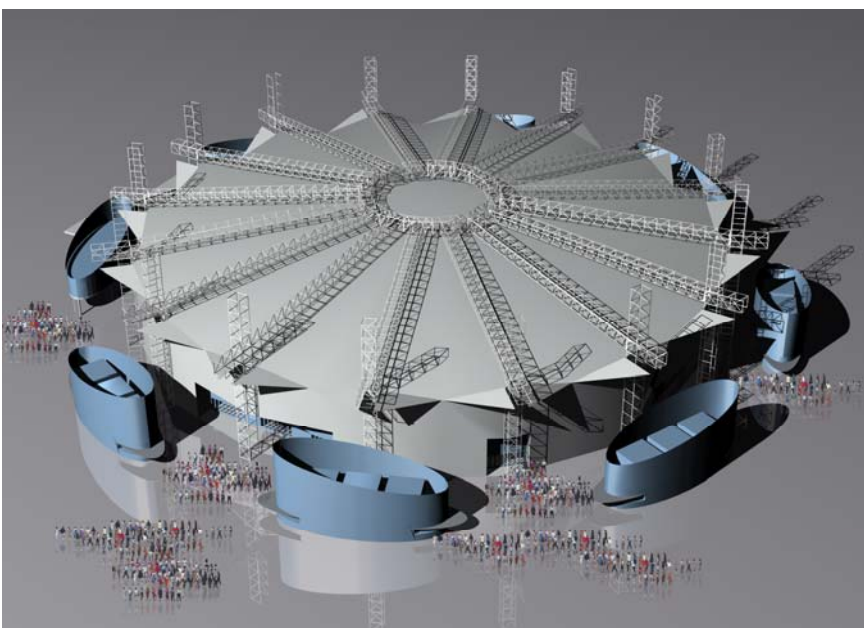
- καθαρότητα των γραμμών ώστε να υπακούουν στα δεδομένα του στατικού φορέα
- ενιαίος κάναβος σε συνδυασμό με τη γεωμετρία και την ενιαία χάραξη των κτιριακών συνόλων,
- ενιαία φέρουσα κύρια κατασκευή των κτιριακών συγκροτημάτων που προβλέπεται από οπλισμένο εμφανές σκυρόδεμα, ώστε να αντέχει καλύτερα στο ν χρόνο και στη θάλασσα,
- βύθισμα της βορεινής όψης στα διαμορφωμένα πρανή του περιβάλλοντος χώρου ώστε και το ύψος των κτιρίων από την πλευρά της πόλης αισθητικά να μειωθεί και να απορροφηθεί καλύτερα από το διαμορφωμένο τοπίο,
- άνοιγμα της νότιας όψης των κτιρίων προς το ανοιχτό πάρκο αναψυχής, το νερό και τη θάλασσα. Άνοιγμα που επιτυγχάνεται με μεγάλα υαλοστάσια και στοές. Στοιχεία ηλιοπροστασίας και ελαφρές κατασκευές, δημιουργούν μια μεταβατική ζώνη και ένα φίλτρο μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού χώρου. Εξασφάλιση διαμπερούς αερισμού και φυσικού δροσισμού των χώρων,
- επιλογή συγγενών μορφολογικών στοιχείων μεταξύ των κτιρίων ώστε να εξασφαλίζεται η ενότητα αλλά και η ποικιλία στον εκτενή κτιριακό όγκο και
- ποιότητα και αντοχή των προτεινομένων υλικών και μορφών στο χρόνο (μέταλλο και αλουμίνιο ειδικών προδιαγραφών, μπετόν εμφανές με χρώμα στη μάζα του και αμμοβολισμένο, εμφανής ξυλεία).

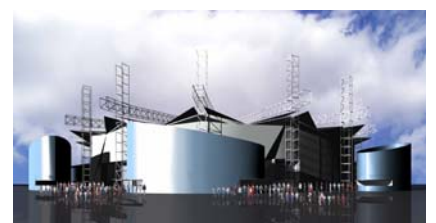
Το Κλειστό Γυμναστήριο Χειροσφαίρισης και Tae Kwon Do

Γήπεδο Beach Volley (Ολυμπιακή χρήση)

Προσωρινό Γήπεδο Πυγμαχίας

ΟΙ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΓΕΝΙΚΗΣ ΔΙΑΤΑΞΗΣ

Η Περιοχή Μελέτης, συνολικής εκτάσεως 770.000 μ², διακρίθηκε σε πέντε ενότητες, οι οποίες ανταποκρίνονται στον προγραμματισμό των δραστηριοτήτων κατά τις δύο Φάσεις (την Ολυμπιακή και την Μετά-Ολυμπιακή):

A1: Ζώνη Οικολογικού Πάρκου και Ήπιων Αθλητικών Εγκαταστάσεων που αποτελεί μια νησίδα φυσικού περιβάλλοντος, στραμμένη προς τη θάλασσα, στο τμήμα του Όρμου δυτικά από την εκβολή του Ιλισού, η οποία προορίζεται για οικολογικές, αθλητικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες κατά τη Μετα-Ολυμπιακή Φάση.

A2: Ζώνη Αθλητικών Εγκαταστάσεων Beach Volley και Αναψυχής: Ανατολικά του Ιλισού προβλέπονται οι Ολυμπιακές εγκαταστάσεις του Beach Volley με δύο γήπεδα 8.000 και 4.000 θεατών. Μετά-Ολυμπιακά το ένα γήπεδο θα διατηρήσει τις 4.000 θέσεις του και θα λειτουργεί ως υπαίθριο αμφιθέατρο. Οι υπόλοιπες υποστηρικτικές εγκαταστάσεις της ζώνης προορίζονται για πολιτιστικές, ψυχαγωγικές και αθλητικές δραστηριότητες.

B1: Ζώνη Ναυταθλητικού Κέντρου:

Αμέσως ανατολικά του προηγούμενου πυρήνα προβλέπεται ένας νέος ναυταθλητικός λιμένας, που προορίζεται να παραλάβει τις δραστηριότητες των ναυτοπροσκόπων και των ναυταθλητικών ομίλων, που ήδη λειτουργούν στην περιοχή.

B2: Κεντρική Ζώνη Αναψυχής και Εσπλανάδα:

Ο κεντρικός πυρήνας αναψυχής προβλέπεται να οργανωθεί γύρω από την Εσπλανάδα, η οποία επικαλύπτει τις υποδομές δίπλα στον ανισόπεδο κόμβο της Συγγρού και συνδέει την Πόλη, διαμέσου της περιοχής του Ιπποδρόμου, με τη θάλασσα. Η ζώνη προορίζεται να παραλάβει δραστηριότητες αναψυχής, με τη δημιουργία κέντρου υποδοχής, ανοιχτού Μουσείου της ιστορίας του Φαλήρου και αναψυκτηρίων πάνω στη θάλασσα.

Γ1: Ζώνη Δέλτα Φαλήρου:

Αμέσως ανατολικά της Εσπλανάδας, στην περιοχή του Δέλτα, προβλέπονται οι Ολυμπιακές εγκαταστάσεις Handball -Tae Kwon Do σε ένα κλειστό γυμναστήριο 8.000 θέσεων.

Μετα-Ολυμπιακά ο χώρος θα διαμορφωθεί σε ένα πολιτιστικό πάρκο πόλης που θα περιλαμβάνει:

- ένα κλειστό γυμναστήριο πολυλειτουργικό για τη φιλοξενία πολλαπλών δραστηριοτήτων (4.000 θέσεων),
- το υπάρχον Μουσείο Αεροπορίας προς βορρά, που συνδυάζεται λειτουργικά με το προβλεπόμενο Ναυτικό Μουσείο προς νότο, ένα πάρκο αθλοπαιδιών και στίβου του Δήμου Παλιού Φαλήρου, ένα πάρκο ανάπαυσης και αναψυχής που ανοίγεται με προβλήτες πάνω στη θάλασσα.

Κάθε Ζώνη έχει τις δικές της λειτουργικές - κτιριακές ενότητες που όμως στο σύνολό τους αποτελούν ένα ενιαίο σύνολο περιπάτου, αναψυχής και άθλησης, όπου η συνοχή και η συνέχειά του θα διασφαλιστούν λειτουργικά, οπτικά και αισθητικά.

Εκτιμάται ότι στην Ολυμπιακή Φάση ο συνολικός αριθμός των ατόμων που θα χρησιμοποιούν συγχρόνως το χώρο του Φαληρικού Όρμου υπολογίζεται σε 37.000 και στην Μετα-Ολυμπιακή Φάση περίπου 16.000.